

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента **Довбні Софії Олегівни**,
кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри дошкільної освіти
педагогічного факультету Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова про дисертацію **Коновалової Надії Олександрівни**
«Формування іншомовної (іспано-української) комунікативної
компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах
природнього білінгвального середовища», подану на здобуття ступеня
доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дослідження. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження визначається низкою сучасних суспільних викликів та запитів, які проєктуються на українську систему освіти загалом та дошкільну її ланку зокрема. В умовах соціально-політичної кризи, спровокованою війною рф, важливе значення набуває векторування освіти на повоєнну відбудову України та сучасну стратегією щодо входження її в Європейський освітній простір.

Чинні нормативні документи у сфері дошкільної освіти декларують підтримку проявів креативності, сприяння розвитку навичок критичного мислення, комунікації, зокрема іншомовної та командної взаємодії у дітей дошкільного віку. Власне ці, навички, будуть затребування у повоєнному суспільстві, пріоритетом якого є відбудова України, знаходяться у фокусі уваги пропонованої дисертаційної праці.

У контексті означеного дисертаційне дослідження Н.О. Коновалової, присвячене проблемі **«Формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища»**, авторка окреслює суспільний запит на формування сучасної людини, яка здатна володіти провідними мовами міжнародного спілкування; підтверджує актуальність теми її відповідністю чинній нормативній базі, а відтак спрямовується на реалізацію державної освітньої політики; декламує, що обрана тема раніше не була предметом цілеспрямованих наукових розвідок в українській педагогіці та прогнозує актуалізацію подальших досліджень, пов'язаних з вище зазначеною темою.

Відтак актуальність теми дисертаційної праці не викликає сумніву.

2. Наукова новизна одержаних результатів (теоретичних та практичних). Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми наукового дослідження кафедри дошкільної освіти педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова **«Самоактуалізація педагогів вищої школи та дошкільної освіти: критичне мислення, комунікація, кооперація, креативність»**. Затвердження теми дисертаційного дослідження **«Формування іншомовної (іспано-української)**

комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища» на Вченій раді Українського державного університету імені Михайла Драгоманова протоколом № 2 від 19 вересня 2024 року.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у цілісному теоретико-методологічному та практичному дослідженні феномену формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку, а також у розробці й експериментальній перевірці педагогічних умов для їх в умовах природнього білінгвального середовища.

Вперше дисертанткою здійснено систематизацію механізмів оволодіння дітьми середнього дошкільного віку іноземною мовою та обґрунтовано методологічну основу формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей визначеної вікової категорії. *Надано* визначення «іншомовної комунікативної компетенції дітей середнього дошкільного віку» та *запропоновано* багаторівневу структуру концепту іншомовної комунікативної компетентності дітей середнього дошкільного віку. *Представлено* визначення «природнього білінгвального середовища як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку». *Визначено та експериментально підтверджено* ефективність впровадження ключових педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку. *Уточнено та поглиблено* наукові уявлення про поняття «іншомовної комунікативної компетенції», «іншомовної комунікативної компетентності», «дитячого білінгвізму», «мовного середовища» та «білінгвального середовища» як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності; контексти формування іншомовної комунікативної компетентності та засоби, способи, прийоми, що застосовуються у кожному із них; критерії та показники сформованості іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку. *Удосконалено* діагностичний інструментарій визначення стану сформованості іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку; подальшого розвитку набули уявлення про механізми, закономірності, принципи, методи, прийоми раннього навчання дітей іноземним мовам.

Метою дослідження є виокремлення, систематизація, впровадження та експериментальна перевірка ефективності КПУ формування у ДСДВ ІКК в умовах природнього білінгвального середовища.

Задля досягнення поставленої мети та виконання завдань в дисертації застосовано різноманітні загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: індукція та дедукція, абстрагування та конкретизація, аналіз та синтез, порівняння, узагальнення, протиставлення, структурування під час опрацювання науково-теоретичних, нормативних, методичних джерел із метою вивчення актуального стану розробки питання формування ІКК у ДСДВ, внесення авторських теоретичних наробок у зазначеній сфері; визначення критеріїв та показників сформованості ІКК та розробки діагностичного інструментарію; виокремлення теоретичних засад КПУ формування ІКК у ДСДВ та формулювання останніх; анкетування, тестування, бесіда, обсерваційні методи (пряме, опосередковане, включене спостереження, самооцінка), психолого педагогічні діагностичні методики, педагогічний експеримент для отримання кількісно-якісних показників сформованості ІКК у ДСДВ на констатувальному та контрольному етапі дослідження; виявлення та корекції переконань, цінностей, практик батьків та педагогів; визначення ефективності КПУ формування ІКК у ДСДВ; аналіз, узагальнення, порівняння статистичних даних для оцінки результатів експериментальної роботи; оформлення результатів дослідження у вигляді таблиць, рисунків, діаграм.

3. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Теоретичне значення отриманих результатів дисертації визначається розширенням наукових знань у контексті досліджуваної проблеми, обґрунтуванням теоретичних положень такі у сфері оволодіння іноземними мовами та формування білінгвізму у дітей якгіпотеза оволодіння і вивчення мов.

Практичне значення отриманих результатів дисертації полягає в розробці науково-методичних рекомендацій для батьків та педагогів щодо формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природного білінгвального середовища; створенні центру розвитку Little Great Granada для дітей, що оволодівають іншомовною комунікативною компетентністю в умовах еміграції; розробці діагностичного інструментарію стану сформованості іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку.

Отримані результати і матеріали дослідження: будуть корисними педагогам закладам дошкільної освіти під час запровадження іншомовного середовища з метою формування у дітей середнього дошкільного віку іншомовної комунікативної компетентності, а саме: керівниками, методистами, а також практикуючими вихователями; під час підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних та методичних кадрів закладів

дошкільної освіти, зокрема підготовки дошкільних працівників із правом навчання іноземних мов; розробки державних програм формування у дітей середнього дошкільного віку іншомовної комунікативної компетентності; для подальших досліджень у сфері формування у дітей дошкільного віку іншомовної комунікативної компетентності.

Отже, дисертаційне дослідження вирізняється інноваційністю та вагомим теоретико-практичним внеском у галузі дошкільної освіти. Текст дисертації підтверджують оригінальність наукового пошуку, системність теоретичних напрацювань і результативність практичних рішень щодо формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження Н.О. Коновалової характеризується високим рівнем наукової обґрунтованості як на теоретичному, так і на практичному рівнях, що проявляється у всіх складових дослідження: від формування мети й завдань до обґрунтування висновків та розробки практичних рекомендацій.

Теоретична основа дослідження є ґрунтовною й різноплановою. Авторка комплексно використовує наукові напрацювання з психології, педагогіки, історії педагогіки та основ основи лінгвістичної компаративістики, детально аналізує класичні, сучасні вітчизняні та зарубіжні концепції та підходи до формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища. Зокрема, в роботі глибоко досліджено й систематизовано: погляди українських і закордонних науковців на феномен іншомовної комунікативної компетентності дітей середнього дошкільного віку як інтегрованої якості особистості, основою якої є мовні та соціокультурні знання, навички і уміння, досвід, ціннісне відношення до іншомовної мовленнєвої діяльності, загальнокомунікативні якості особистості, які, взаємно актуалізуючись, забезпечують здійснення реальної мовленнєвої діяльності з носіями іноземної мови відповідно соціокультурних особливостей іноземної мови і дають можливість ефективно досягти мети комунікації у межах вікових особливостей означеного віку.

Представлено багаторівневу структуру іншомовної комунікативної компетентності дітей середнього дошкільного віку, до складу якої входять мовленнєвий, соціокультурний, особистий та ціннісний компоненти. Зроблено висновок, що формування іншомовної комунікативної компетентності передбачає розщеплення комунікативної компетентності на

компетентність в іноземній та рідній мові, що створює умови розвитку білінгвізму.

Сформульоване визначення дитячого білінгвізму як володіння дітьми комунікативною компетентністю у двох мовах на рівні, що відповідає нормам їх мовленнєвого розвитку, яке забезпечує з ефективною комунікацією обома мовами в реальних ситуаціях спілкування відповідно до вікових особливостей дітей. Згруповано класифікації видів дитячого білінгвізму за обсягом та характером білінгвізму і особливостями процесу його оволодіння.

Охарактеризовано особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку та узагальнено механізми оволодіння іноземною мовою означеною категорією дітей. Зроблено висновок, що для дошкільників єдиним доцільним способом формування іншомовної комунікативної компетентності є оволодіння мовою під впливом мовного середовища. Резюмований позитивний вплив раннього оволодіння іноземною мовою у випадку формування рівноцінного білінгвізму.

Запропоновано визначення поняття природного білінгвального середовища як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку, під яким розуміємо зосереджене на змісті комунікації та живому спілкуванні із дотриманням природних етапів онтогенезу мовлення дітей мовне середовище іноземною мовою, що представляє собою сукупність просторових, суб'єктивних, мовленнєво-комунікаційних, мотиваційних умов та умов предметного світу, в яких відбувається оволодіння дитиною іншомовною комунікаційною компетентністю, у його взаємодії та співвідношенні із мовним середовищем рідною мовою. Проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід щодо формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку та виокремлено контексти оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю. Зроблено висновок, що контекст має вплив на вибір засобів, способів та прийомів формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку.

Відповідно, на основі аналізу та систематизації науково-теоретичних засад формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку розроблені ключові педагогічні умови такого формування як комплексу взаємопов'язаних та взаємодіючих об'єктивно існуючих чи суб'єктивно-створених ключових обставин та факторів, що визначають характер та особливості природного білінгвального середовища як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку та детермінують результат такого формування.

Визначено, що ключовими педагогічними умовами формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку засобом природнього білінгвального середовища є: використання методу імєрсії у якості засобу формування іншомовної комунікативної компетентності у межах закладу дошкільної освіти; дотримання максимально пропорційної присутності другої мови у житті дитини; планування мовленнєвого розвитку; володіння суб'єктами-трансляторами іноземної мови автентичною іншомовною комунікативною компетентністю; відсутність змішування мов; дотримання природнього онтогенезу мовлення; індивідуальний підхід до формування у дитини іншомовної комунікативної компетентності; тісний контакт із мовою та культурою народу-носія іноземної мови у процесі взаємодії із предметами матеріального світу; підтримка природньої мотивації до оволодіння іноземною мовою; забезпечення загального розвитку, зокрема когнітивного та комунікаційного рідною мовою як основа ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності. Зроблено висновок, що означені ключові педагогічні умови можуть бути згруповані як: умови іншомовного середовища, умови взаємодії мовних середовищ у житті дитини та умови забезпечення загального розвитку дитини.

Теоретичний аналіз джерел (371 джерел, з них 240 іноземною мовою) свідчить про повноту охоплення проблематики й вміння критично осмислювати, зіставляти та інтегрувати сучасні наукові ідеї.

У дисертації чітко описано логіку дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання, що відповідає вимогам сучасної наукової педагогіки. Автор обґрунтовує вибір комплексу методів дослідження – від теоретичних до емпіричних і, найголовніше, забезпечує їх взаємозв'язану й послідовну реалізацію. Використання педагогічного експерименту з чітко визначеними констатувальним, формувальним і контрольним етапами, а також залучення сучасних статистичних методів (зокрема, методом статистичної обробки «ф-критерієм Фішера» для верифікації даних засвідчують наукову доброчесність та високу валідність результатів.

Наукові положення роботи чітко відповідають її завданням і побудовані на ґрунтовному теоретичному аналізі, а також результатах власного емпіричного дослідження (Розділи 1, 2, 3). Теоретичні положення знаходять практичне підтвердження результатами педагогічного експерименту (Розділ 3), впровадження програми та аналіз ефективності педагогічних умов у регіонах України та Іспанії.

Усі основні висновки дисертації логічно випливають із проведеного аналізу, забезпечені власними статистичними даними, ілюстровані

таблицями, графіками та докладно описані в загальних висновках до кожного розділу та наприкінці роботи.

Практичні результати дисертації ґрунтуються на результатах експерименту, мають чітке наукове підґрунтя та відповідають сучасним тенденціям дошкільної освіти.

У цілому, дисертація Н.О. Ковалової відзначається високим рівнем наукової обґрунтованості кожного етапу дослідження, об'єктивністю висновків, чіткою доказовою базою рекомендацій. Системність, логічність, застосування сучасних теоретичних і методичних підходів є переконливим свідченням достовірності й наукової цінності представлених результатів.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Дисертантка повністю виконала всі поставлені дослідницькі завдання, чітко сформульовані у вступі.

Окремо заслуговує на увагу високий рівень володіння методологією дослідження. Здобувач обґрунтовано застосовує комплекс сучасних загальнонаукових методів (теоретичних, емпіричних, статистичних, графічних), які докладно перелічено у вступі. Зокрема, у дослідженні використано: аналіз філософських, психологічних та педагогічних джерел, систематизація, індукція, дедукція та узагальнення наукових підходів проблеми – для виявлення сутності ключових понять дослідження, з'ясування критеріїв, показників та рівнів формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку, розроблення й обґрунтування педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища; конкретизація, яка охарактеризовує об'єкт дослідження завдяки наданню йому конкретного вираження; наочно-образне та описове моделювання пояснює сукупність даних, що належить предмету пізнання; порівняння та зіставлення предметів за суттєвими ознаками – задля досягнення достовірних результатів; цілеспрямоване дослідження процесу формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища з метою виявлення конкретних даних завдяки безпосередньому та опосередкованому спостереженню; експеримент: (констатувальний, формувальний та контрольний) як метод педагогічних досліджень, під час якого відбувся активний вплив на формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища шляхом розробки, обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов, що відповідає меті дослідження та забезпечує достовірність отриманих

результатів та висновків; здійснення математичної обробки необхідних експериментальних даних, їх аналізування для систематизації і узагальнення даних дослідження та виявлення ефективності запропонованих педагогічних умов формуванні іншомовної комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища у напрямках: співпраця із батьками передбачало створення навчального телеграм каналу; проведення лекцій, практикумів, зустрічей та індивідуальних консультацій для батьків; розробка та поширення інформаційно-навчальних брошур; підвищення компетентності педагогів у принципах, методах та прийомах навчання іноземної мови за імерсійною моделлю; взаємодія з дітьми здійснювалася двома шляхами: опосередковано шляхом навчальноінформаційної роботи із батьками, іншомовними та україномовними педагогами, що здійснювали навчання, виховання та розвиток дітей-учасників експерименту; безпосередньо із дітьми у спеціально створеному центрі розвитку дітей Little Great Granada із проведенням занять із нейропсихологічної корекції, розвитку загальних знань та мовлення рідною мовою.

Ретельно обґрунтовано вибір саме цієї сукупності методів і їх послідовне застосування, що свідчить про наукову зрілість здобувачки та її компетентність у проведенні педагогічних експериментів. Логічність побудови експерименту, чіткість етапів, використання статистичного аналізу для підтвердження валідності результатів, а також інтеграція якісних і кількісних підходів забезпечили високий рівень достовірності одержаних висновків.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях. Результати дисертації пройшли апробацію у закладах дошкільної освіти, розташованих у регіонах України та Іспанії, що підтверджую валідність одержаних результатів.

Апробація результатів здійснювалася шляхом впровадження педагогічних умов формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища, що підтверджується відповідними довідками з місць впровадження.

Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження апробовано на міжнародних, всеукраїнських, університетських, регіональних науково-практичних конференціях, що свідчить про визнання її напрацювань у професійній спільноті.

Значну частину результатів оприлюднено в 12 публікаціях (10 одноосібних), із них 2 статті – у міжнародних журналах, 5 статей – у

наукових фахових виданнях України, 5 наукових праць – у збірниках матеріалів конференцій, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень. Окремі статті підготовлено у співавторстві із провідними фахівцями галузі, з чітким окресленням особистого внеску дисертантки.

Апробація результатів і широкий спектр наукових публікацій забезпечують достатню верифікацію та наукову валідність отриманих результатів.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення та обсягу. Дисертаційна робота має чітко вибудовану структуру, що відповідає сучасним вимогам до академічних досліджень. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (371 найменування) та додатків. У тексті міститься 31 таблиця, 73 рисунки. Загальний обсяг дисертації становить 368 сторінок, з них основного тексту – 180 сторінок. Оформлення відповідає стандартам (мовне, стилістичне, бібліографічне), ілюстрації та додатки підвищують інформативність і наочність дослідження. Весь матеріал подано логічно, послідовно, без зміщення акцентів, з дотриманням академічної доброчесності.

Рівень самостійності роботи підтверджується оригінальністю підходу до проблеми, власними теоретичними узагальненнями, а також розробкою й апробацією унікальних педагогічних умов з проблеми.

Окрему увагу заслуговує змістова завершеність кожного розділу, чіткість і логічність переходів між частинами дослідження, грамотне формулювання висновків і рекомендацій.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації, не містять ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, текстових запозичень чи інших порушень академічної доброчесності.

У тексті роботи дотримано всіх принципів академічної доброчесності: коректно оформлені посилання на наукові джерела; чітко окреслено особистий внесок здобувачки у співавторських публікаціях; відсутні ознаки академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації даних; результати апробації підтверджуються офіційними довідками.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи позитивно дисертацію, яка виконана на достатньо високому науковому рівні, відзначаючи її цілісність та завершеність, необхідно вказати на наявність певних недостатньо аргументованих положень, дискусійних моментів та зауважень, зокрема:

1. представлені у 3 розділі підрозділ 3.3 (с. 165) характеристики педагогічних умов формування у дітей середнього дошкільного віку іншомовної комунікативної компетентності в умовах природнього білінгвального середовища доцільно було б класифікувати залежно від фокусу поділу ключових компонентів: іншомовне середовище; педагогічний супровід; суб'єкт-суб'єктна взаємодія «діти-батьки-педагоги» тощо;

2. охоплена педагогічним експериментом географія вибірки респондентів значно виграла б за рахунок розширення (за виключенням окупованих територій) і сприяла б глибшому оцінюванню валідності та обґрунтованості одержаних результатів;

3. у тексті дисертації є деякі мовні кліше, зокрема «проби» для визначення рівня формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку, які доречно замінити на загальноприйняті діагностичні методики.

Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи, представлення результатів та апробації дає підстави констатувати, що здобувач продемонструвала високий рівень набуття теоретичних знань, професійних умінь, навичок та ключових компетентностей, необхідних для здійснення інноваційної наукової й освітньої діяльності у галузі дошкільної освіти. Дисертантка виявила глибоке опанування сучасними філософським, діяльнісним, особистісно орієнтованим, культурологічним, середовищним підходами до розуміння проблеми формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього дошкільного віку в умовах природнього білінгвального середовища, чітко орієнтується у поняттєво-категоріальному апараті та провідних тенденціях реформування дошкільної освіти (розділ 1).

У роботі простежується вміння автора критично аналізувати й синтезувати наукову інформацію з різних джерел (371 джерел, з них 240 іноземною мовою), зіставляти український та зарубіжний досвід, інтегрувати сучасні теоретичні концепції в освітню практику.

Дисертантка продемонструвала вміння проєктувати педагогічний експеримент, застосовувати якісні та кількісні методи дослідження, здійснювати комплексну оцінку отриманих результатів, використовувати сучасний статистичний інструментарій для верифікації ефективності (методом статистичної обробки «ф-критерієм Фішера»).

У роботі чітко окреслено і застосовано філософський, діяльнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, середовищний підходи як у теоретичному обґрунтуванні проблеми, так і в практичній реалізації експерименту.

Здобувачем презентовано результати дослідження на конференціях різного рівня, демонструючи навички публічної презентації, фахового спілкування та командної роботи.

Отже, дисертаційна робота є свідченням сформованої дослідницької культури, вміння здійснювати самостійний науковий пошук, критично аналізувати проблеми, знаходити та обґрунтовувати ефективні рішення, що відповідає високому рівню професійної підготовки здобувача.

11. Загальна оцінка дисертації та наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Дисертаційна робота Н.О. Коновалової відзначається високим науковим рівнем, відповідає сучасним стандартам академічних досліджень у галузі педагогіки та дошкільної освіти. Оригінальність підходу проявляється як у новизні формулювання проблеми, так і в запропонованих рішеннях, що підтверджується достатньою апробацією результатів та впровадженням у регіонах України та Іспанії.

Теоретична база роботи є глибокою, обґрунтованою, охоплює широкий спектр сучасних наукових поглядів (зокрема, переважно українських), а практичні результати експерименту підтверджують ефективність розроблених педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.

У тексті роботи дотримано всіх принципів академічної доброчесності. Дисертація та супровідні наукові публікації повністю відповідають вимогам до кваліфікаційних робіт такого рівня щодо обсягу, структури, змістового наповнення, оформлення, якості емпіричної бази, а також рівня апробації результатів.

Дисертація є завершеним, самостійним науковим дослідженням із вагомим теоретико-практичним внеском у педагогіку. Оприлюднені наукові публікації відображають основні результати роботи, відповідають фаховим стандартам і підкріплюють академічну доброчесність здобувачки. За сукупністю показників робота заслуговує позитивної оцінки і є підставою для присудження здобувачці відповідного наукового ступеня.

Ураховуючи актуальність теми, обсяг проведених досліджень та їх високий теоретико-методичний рівень, наукову новизну, практичне значення, ґрунтовний аналіз одержаних результатів, апробацію та висвітлення результатів досліджень у наукових працях, впровадження результатів і висновків дослідження у діяльність закладів дошкільної освіти, вважаю, що дисертація Коновалової Надії Олександрівни «Формування іншомовної (іспано-української) комунікативної компетентності у дітей середнього

дошкільного віку в умовах природного білінгвального середовища» відповідає вимогам п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого міністерством юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний рецензент –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
педагогічного факультету
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

